

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعہ سی

ایک آیدہ برنشر اولتور

مندرجات

طوبقیو سرای مایونی (مابعد و ختام) عبدالرحمن شرف
 علمدار مصطفی پاشا (مابعد) افضل الدین
 قره مان اوغللری حقندہ و ثائق محکوکہ (مابعد) خلیل ادم
 منتشا اوغللری توحید
 رمضان اوغللری ازیمت متصرفی نزهت
 پبلیو غرافیا (سرای پوستندہ اینیہ خیریہ نک مصور تاریخی)
 تفرقہ: تاریخ سلطان محمد ثانی. مؤلفی قریتو و ولوس. مترجمی قارولیدی .

فیثائی ۵ غروش

مرجمی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی

استانبول

تاریخ عثمانی انجمنی

مطبعہ طوبقیو عثمانی

۱۳۲۹

طوپقپو سراي همايونى

[نسخه سابقه ده كى مقاله نك مابعد وختامى]

يوقا ريده خنكار صفه سنى تعريف ايدرايكن حمام قوريدورينه اولان قپوسى وبالا سنده بولنان كتابه يى بيان و تحرير ايش ايدك . والده سلطان دائرمنه قدر متمادى طار بريولدن عبارت اولان بوقوريدورك منتهاسى ده ذكر اولنان صفه طرفنده اولدينى كې برقبو ايله نهايت بولور . بوقپودن كندوسنه عمود اولوب عىنى طول وعمر صده بولنان والده سلطان دائرمنسى اوكنده كى آرافه چيقيلور . هرايكى طرفنده كى قبولرك مرمردن اولان سوكلرينه قبارتمه تزينات ايشلنش اولدينى كې بونلرك آراسنده دخى او طرزده ايكي عدد قپو دها واردر . بو اورته قبولرك سبب انشاسى قوريدورك صول طرفنده اولوب اولكيكى نفس نفيس پادشاهان عظامه وديكرى والده سلطانلر حضراتنه مخصوص بولنان حاملرك بربرندن تفريقدر . زيرا بونلرك قيادليله - قوريدورده حاصل اولان اقسام ثلثه متاويدهن طرفنده كيلر مذكور حاملره عائد اولق ووسطنده كى دخى بر منطقه بيطرفى تشكيل ايتمك اوزره - مذكور حاملرك اتصالى قطع اولنور . قوريدورك والده سلطان دائرمنسى جهته كى قپوسنك ايچ طرفنده وبرنجى واينجى اورته قبولر بالالرنده مرمرو اوزرينه غايت كوزل وقالين وكرفت ثلث خط ايله بروجه آنى ابيات محكوكدر :

اولوب حمرتكش تشرىق بو حمام شوق آثار قدوم شهر ياردهمه ايلر سوزدل اظهار

فتح باب قصر كردون پايه عثمان خان شق قرص ماهدر ياخود طلوع فردان

بودرگاهه الى جبهه سايت جلّه آفاق يازلون كلك قدرته هوا الحلاق الباقى

حاملر وسعتجہ بر بردن پک آز فرقلیدر ، اصول معاری جہ یکدیگریک عینیدر . لکن پادشاهلرہ مخصوص اولانک تزیینانہ دہا زیادہ اہتمام ایدلشیدر . بالجلہ حاملردہ اولدینی کی بوتلر دخی اوچ قسمن عبارتدر . حام سلطانی نک قوریدوردہ اولان قپوسدن ماعدا صوینوب کینمکہ مخصوص بولنان محلدہ دخی خنکار صفہنہ دیگر بر قوسی واردر ، کہ اورانک تعریفدہ بیان واوزرنده کی کتابہ تحریر ایدلش ایدی . والدہ سلطان حامنک قوسی دائرہنک اوکنده کی آراقده اولوب کینوب صونمخہ مخصوص اولان محلنک قوریدوردہ متعدد پنجرہ سی واردر . ہر ایک حامک صوغو قلق واستحمامہ مخصوص محلرینک کیروصغیر ومدور ومستطیل الشکل قہلرینک اکثری صنعت معاری عثمانینک ادوار ابتدائینہ مخصوص شکلده ، جزینی اوروپا طرزنده آبادی حاوی مرمر ستونلرہ مستدر . بوقہلرہ طاوانلری تماماً جام پنجرہلرہ ملو اولدیندن حاملر غایت ضیادار ومفرحدر . حامسلطانیک عددآ زیادہ بولنان قورنہلرینک اکثری غایت ظریف مرمر سوکھلی قنادسز قولرہ آیرلشدر . آیینہ طاشی واقسام سائرہ سی قبارتمہ منقوشات ایلہ مزین بولنان بانیوسی والدہ سلطانک کندن جیمیدر . حامسلطانیک ایکدی و دیگرینک بر قورنہ سی غایت محکم دمیر پارمقلقلر ایلہ چوریلشدر ، بو خصوص اورادہ بیلہ امنیت ترتیبانہ دقت واعتنا ایدلکده اولدینتی کوستریور .

حام قوریدورینک صاغ طرفی سلطان سلیم خان ثالث دائرہ سیدر . بودائرہ ایککی تختانی وایکیسی فوقانی اولمق اوزرہ درت اوطہدر . کتابہندن سلطان سلیم ثالث والدہنہ مخصوص اولمق انشا ایدلدیکی آکلاشیلان فوقانی اوطہلرک بریسی ایلہ صفہ سی والدہ سلطان دائرہ سی اوزرنده اولوب آکا بر مردیون واسطہ سیلہ اتصال ایدر . بودائرہ نک سلطان مشارالہہ عائد بولندینی بیان اولنیور ایسده

تختانی اوپهلردن برنجیسی قپوسنك طیش طرف کتاهسندہ سلطان عثمان خان ثالث وایچرینسندہ کندہ دخی سلطان عبدالحمید خان اولك اسلاری مذکور اولسنہ ، فوقانی و تختانی قسم آراسندہ امثالی الك عادی برخاندہ بیله یاپیلیمه جق درجہده تناسب و تناظر دن عاری بر مردیون بولمسنہ نظراً بو اوپهلرك اولجه هر بریسی آیری اولوب بعدہ برلشدیرلدیکی مستبان اولبور .

بودائرہ نك تریناتی اوروپا نك اون سکزنجی عصرترینی اسلوبندہ در و حرم هایونك بواسلوبده تریناته مالک اقامنك الك نظر ربا قسمی اولدینی زیاتر ددر . واقعا بودائرہده بولتان ترینات ، عثمانلیرك طبیعت ملیه لرینہ توفیقاً اجرای تعدیلات ایله استعمال ایندکری بو طرزك سلطان مشارالیه زمانندہ واصل اولدینی اقصادی ترقیاتی ابراز وارانہ ایدر .

تختانی اوپهلرك برنجیسنہ حمام سلطانی قپوسنك مقابلندہ کی قبودن دخول اولتور . بو اوپه مربع الشکدر ، مستطیل برچیقه سی دخی واردر ، بونلرك فصل مشترکی هرابکی طرفدن اوروپا طرزندہ آباقلری حاوی کول رنگی ایکیشر ستونه استاد ایندیرلش اوزون بریارم قبه در . جبهه تصادف ایدن بوقبه نك صول طرف ستونلری آراسندہ دخی برقیو واردر . بوصورتله اوپه هم سلطان سلیم ثالث دائرہ سنك براوطه سی ، همدہ سلطان عثمان کوشکی قوریدورینك مدخلیدر . بو اوپه بك محتشم و مزیندر . دیوارلرینك قسم تختانیسنہ عمودی وافقی الصاق ایدلش اولان ستونلرك آرالری تماماً اوروپا طرزندہ یالدرلی چینیلرایله قابلامشدر . مردردن اولان بو ستونلرك اوزرلرینہ کونا کون قبارتمه نقوش بایلش و تذهیب و تلویح ایدیلرک نظر ربا برحاله قولمشدر . دیوارلرینك قسم فوقانیسنہ جابجا تابلور ترسیم ایدلش و بونلردن حالی محالری نقش ایدلمشدر . دیوارلرك زیر و بالاسنی ارانه ایدن خطه الصاق ایدیلن افقی ستون اوزرینہ آلیدن مصنع و انواع ازهار و فواکهی مصور

ورنك طبعينه تطبيقاً ملون رسم مجملر وضع اولمشدر . بونلر حرم
 هايونك محال سائرمنده بولميو ب يالكز بوداثره اوطه لرينك ديكر
 ايكنمنده موجوددر . قبولرله طولابلك مرمر سوكلري اوزرلرينه
 آلتون يالديزاييه غايت ظريف ورقيق تزينات ترسيم ايدلمشدر . قادلرينك
 اوزرلري دخي ملون ومذهب قبارتمه تزيناتدر . مربع ومستطيلره
 آيرلش واصل انشاند بقداد قصرمنده كي جناحين طاوانلري تقليد
 ايدلش اولان طاوان بوكي بر محل مزينه متناسب بر صورتده محتشم
 وتاماً يالديزه مستغرقدر . اوطه چيغممنده اولوب سلطان عثمان كوشكي
 اوكنده كي طاشلغه وقوريدورينه اولان ظريف دمير پارمقلقلي پنجره لر
 واسطه سيله ضيادار اولور .

اوطه يه كيريلدكده ، صاغنده مستدا ولدني ستونلري له طاواننك جبهه لري
 يالديزلره مستغرق بريناق موقعي وارددر . صولنده ديواره ملاصق بر چشمه
 بولنوب آيينه طاشي واقسام سائرمنه سي كول وسياه وبياض رنگلي مرمرلرك
 حسن امتزاجندن متحصل واوروبا طرزنده ايشلمشدر . صول طرف
 ديوارنده اولان اوجاغك غايت جسيم بولان ياشماغي طوپقو صراي
 هايوننك ديكر طرفنده كيلره مخالف اوله رق يكمپاره مرمردن اولوب اوزرينه
 اعمال ايديلان قبارتمه منقوشات تزهيب وتلون ايدلمشدر . كيريلن قيونك
 قوريدور طرفي بالاسنده :

شه نشاه زمان سلطان عثمان جهانداره اوله بيت الشرف بوملجاء ممتاز همواره
 بيتي وايچ طرفي اوزرنده :

ملجاء شاهان عالم خان حميد داد كر نسخه اخلاقه محتاج بوزيك فصل وباب
 دبدۀ بخني كي حق قاپوسن مفتوح ابدۀ پرده صبحي كشاد ايندكبه دست آفتاب

قطعه سي وچشمه نك آيينه طاشي اوزرنده :

چشمۀ دلجو حيات جاودان عين شفا

مصراحي و چشمه ايله اوجاق آراسنده اولوب شمدي خزينه اوطهسي دنيلن اوطه نك قپوسي بالاسنده دخي :

مفتاح دست همت عبدالحميد خان آچدي ميت خاصه بوباب سعادتي فتح قلاع و كشوده بر فالدر همان اولون كفايه دركه اقبال وشوكتي قطه سي محرردر . بو كتابه لردن اوطه نك سلطان عثمان خان ثالث زماننده انشا و سلطان عبدالحميد خان اول زماننده ترين ايدلديكي و صوكره سلطان سليم ثالث يتاق اوطه سي تسميه اولنديني آكلشيلبور . بو اوطه نك ايكنجي قپوسندن مستطيل و اوراق بر آرائنه دخول اولنور بورانك صاغنده سلطان عثمان كوشكي قوريدورينك قپوسي صولنده قسم فوقاني مرد يوني اولوب جبهنده دخي تحتاني اوطه لرك ايكنجيسي واردر .

بو اوطه مربع الشكل و واسعدر . ايكي جاني بنادن حالي طرف ثالثي سلطان عثمان كوشكي قوريدوريدر . نظارته هيچ بر حائل مصادف بولنديني جهته نهايت افقه قدر تمامي ايدر . بو اوطه نك طاواني و ديوارلرك تريناتي اولكي اوطه دن باشقه بر شكلده اولق اوزره عيني طرزده اعمال اولمشدر . مع مافيه دها و اسع محله استعمال ايدلديكي جهته غايت دلفريب و نظر ربادر . بر مثلي ديكر طرفلرده كوريله ميان اوجاغنك مستد اولنديني جبهه اوطه نك بر ديواريني تماماً قابلا مشدر . يكيپاره مرمر دن اولان ياشماغي غايت صنعتكارانه اويولش و ايچيريسي اورويا طرزنده چينيلر ايله قابلا مشدر . طرفينده بولنوب مرد يون شكلنده اولان حجره لرينك جبهه لري قبارتمه مذهب تريناندر . بو جبهه نك اوجاق و حجره لردن ماعدا اولان محللرينه دخي ير ير مذهب و قبارتمه ترينات الصاق و متباني محللري تلوين ايدلشدر . مستد بولنديني ديوار ايله تشكيل ايتديكي فصل مشترك تماماً يالديزه غرق ايدلش قبارتمه تريناندر . اوطه نك فوقاني نجره لرينك بر دانه سي اسكي عثمانلي اصولنده رنگا رنگ ملون جاملردن مركب اولوب

دیگر لری آکا تطبیقاً یکپاره جام اوزرینه بویا ایله تقلید ایدلشد .
 فوقانی و تحتانی پنجره لر آراسنده و اوجاق جهه سی بالاسنده اطراف
 خطرله تحدید ایدیلن زمینه قدیمائ غایت کوزل تعلیق یازی ایله حلیه
 خاقانیدن ایات متخبه یازلدینی حالده مؤخرأ اوزرینک نقشله ستر
 ایدلدیکی بمض جهتلرنده بونلرک زائل اولمیله میدان چیقان پارچه لرندن
 مستبان اولیور .

فوقانی قسم مردیونی چیقلدقده بولنان صحنلک دیوارنده اویوله رق
 پایلمش اولان محل قدیمائ خدمته آماده جوارینک لاجل الانتظار اقامت
 ایتدکری موضعدر . بورادن اوج درت آیاقلق بر مردیون ایله صول
 طرفده اولان اوطبه دخول اولتور . بو اوطه نك طولابنده قدیمائ
 لحیه سعادت محفوظ اولدینی جهتله فی زماننا دخی «لحیه سعادت اوطه سی»
 دیه معروفدر . اوطه نك دیوارلری تماماً یالیزلی قبارتمه تریناتدر . قپوسوکه
 لری و فوقانی پنجره لرینک دیوارلره اولان فصل مشترکری دخی عینی ترینات
 ایله مزیندر . دیوارلره وضع اولنش آلچیدن مصنع و مجسم ترینات دخی
 تماماً مذهبدر . خلاصه کلام بو اوافق اوطه نك دیوارلرنده یالیزدن حالی
 بر محل کوریه منز . طاوانی ایسه بغداد قصرنده کی جناح لر طاوانلرینی
 تقلیداً انشا اولنش و مذهب و ملون بولنشدر . بو اوطه دخی غایت مفرح
 و دلکشا و نهایت افقه طوغری اولان منظره فوق العاده سی نظر پیرادر .
 دیوارلره غایت کوزل جلی ثلث خط ایله عشره مبشره اسامینی حاوی
 لوح لر تعلیق ایدلش و قپوسنک ایچ طرفده عینی یازی ایله سلطان محمود
 خان ثانی کتبه سی محرر بر لوحه اصلشدر . دیواره تعلیق ایدیلان
 جسم و قیمتدار آینه ده بسمله شریفه و «اطیعوا الله ...» الی اخره
 آیت کریمه سی و آلتده سلطان سلیم خان ثالث طفراسی و آنک آلتده
 دخی بر طرفده «کتبه محمد» ، دیگر جانبده «سعید ۱۲۰۵» ، کلماتی
 واردر . متعاقباً دخی :

کورمیش مرآت خولیا سنده اسکندر دخی قیل نظر صورتمادر بکزه مر کارقدیم
 همت شاهانه سیله قیلدی بو قصری بنا ربع مکونک شه داد آوری سلطان سلیم
 قطعه سی محرردر . بویازیلر آینه نك یوزنده اولوب حین اعمالنده
 یازلدینی آ کلاشیلور غایت مصنعدر .

ذکر اولنان مخنلنک صاغ طرفده برقاچ ایزبه آرالقلر کچیلدکن صکره
 بود اثره نك دردنجی و فوقانی قسمنک ایکنجی اوطه وصفته واصل اولنور.
 اوطه بو دائره نك اک احتشام نما بر اوطه سی اولدینی کبی صفه دخی آکا
 متناسب و بلکه ده پک چوق اوطه لره فائق بر صورتده مزیندر . بو اوطه
 سرائک اک مزین و طه سی بولندینی زبازرد و بواقاده بی تصدیق ایتمک محققدر .
 دیوارلرینک قسم سفلا سنده کی مذهب و ملون قبارتمه ترینات اخشایه نك
 مبذولیت فوق العاده سی ، بونکله قسم علیا خط مشترکنده کی افقی ترینات
 اوزرینه وضع و تثبیت اولنان آلییدن مصنع و انواع فواکه و ازهار ی
 مصور ورنک طبعیلری اولان کونا کون الوان ایله ملون پارچه لری و طار
 واننک دیکر اوطه لرککنه فائق درجه ده ارائه صنعتی و دیوارلرینک قسم
 علیاسنده تریناتدن عاری محله ره رسم ایدیلان اوقاق تابلولرک رقافت
 و ظرافتی و فوقانی پنجره لرک عثمانلی اصولنده رنکا رنک جاملرینک حن
 امتزاجندن متحصل لطافتی انسانی هانکی طرفه مد انظار ایده جکنده
 دوچاروله وحیرت ایدر . اوجانگنک شمعی به قدرهیچ بریده امثالی کورلمیان
 ومع مافیه اوروپا طرزنده اعمال اولنان یا شماعی یکپاره مر مردن اولوب
 اویمه لرینک آره لرینه متناسب وجهله سراپا صوما کی پارچه لری
 برلشدیرلش و مرمرک بیاض و صوما کینک قیرمزی رنکلرینک حن
 امتزاجی پک زیاده نظر ربا بر منظره حاصل ایتمشدر . بو اوطه نك حشمت
 نما منظره داخلیه نه ایکی طرفده کی متعدد تحتانی پنجره لرک حائلدن عاری
 و نهایت افقه مبادی نظارت فوق العاده سی منظم اولور انسانی غشی ایدر .
 دیوارلرک قسم سفلا و علیاسی فصل مشترکنده اوجانگنک صول طرفدن

ابتدار ایتک اوزره منظومه آتیه سیاه زمین اوزرینه یالدر ایله تحریر
ایدلشدر :

بارک الله زهی جای لطافت مکن
ارتفاع قدی تا چرخ کبود ایله عاس
کورسه کر کلشن تصویریتک آب وتابن
اوله من بویه جلا رنگ طلاسنده مکر
نو زمین نقشنی تاوان زر اندوده سنک
پر جلا ساحه نی والده سلطانہ خدا
مادر خسرو دورانکه او شاه عدلک
شہوار عظمت شاه سلیم پر زور
جامع جود وسخا وهم ورشد و ذکا
یوری ای خامه تر والده سلطانکده
مهرشاه قادین او خورشید قرکوبه کیم
مهد علیا که ایدوب رأفتی تمهید سرور
نشدن نسه قبول ایلز انجمنی هر بار
کوستره اکا خدا سوز و سرورین شاهک
تام تاریخنیش نقش ایدنی کین بنده منیب

باغ فردوس کبی سیری قومز دلده حزن
رنگ سقن کوروب اسرب دیوطن ایله سن
داغ رشکیلہ اولور باغ ارم چون کلشن
شجر اغاک آلنوب روحی قیلنشن روغن
بوله بردن کوکه یلدر زده آزار چرخ کهن
وادی طور تجلی کبی قیلسون این
ام دنیاہ عدیلن کورده من چشم زمین
رامدر توشن کردون اکا بی قید رسن
جمع فضل و کمال وهنر و خلق حسن
شہ و صفی نثر ایلہ فیلوب بط سخن
پرتو شانی قیلر غمکده عالمی شن
که رنگ طفل دلی درد ایلہ قانز شیون
جلب ایدر پادشہ خیر دعا سر وعلن
فتح ونصرت دخی ذریت والاسندن
سعد اولہ والده سلطانہ سرای روشن

۱۲۰۴

صفہ دیوارلرینک دخی قسم سفلاسی ترینات احشایه ایلہ مملو
وقم علیاسی وموجود حجره لک ایچریلری تابلو حالندہ رسملر ایلہ
مزیندر . فوقانی پنجره لر دخی عثمانلی طرز قدیمندہ در . آشاغیہ اینلمک
اوزره پاییلان مردیونک بالاسندہ کی طرز ونلر اویمہ ویالدریلدر .
دیوارلرینک سفلا وعلیا قملری آرمندہ اوطهده کی مثللو منظومه
آتیه محرردر :

سایہ انداز کرم ظل ظلیل مولا
آسمان پایہ سلیم خان معظمکه اودر
دست الطاقی ایلد دوستنی چون چرخ بلند
تیغ وتیرین ایکی بهرام ایشیدوب جان و تن
فلکہ همت والاسنی تفہیم ایچون

خامان زیب هم جای پناه دنیا
شاه مهر افسر وشاهنشہ خورشید لقا
صرصر قهری قیلر دشمنی چون خاک ہبا
بری کردوندہ بری کورده قبلدی اخفا
یاپدی اول پادشہ روی زمین نیچہ بنا

حسن آثاره محبت ایدوب اطرافی دخی هربری قیلدی برنده اثر نو پیدا
 معدن زهد و دیانت یم جود و عفت بلمع مهر شرف منبع عین عطا
 نیجه مجدی نیجه مبدلری معصور ابتدی نیجه محتاج و پریشانیده قیلدی اغنا
 آکانو دائرة خاص یاپیلدی مخصوص هرطرف خوب خله صفه سی فردوس آنا
 اویله بر صفه که آینه اسکندر وش عکس ایدو ساحت شمس جهان سرتاپا [۲]
 ایلنه شوکت ارسلا نیک الله افزون کندوده دولت ایله ایده کتاندنه صفا
 تام تاریخی بونومصرع برزب اولدی [۳] صفة والده خسرو عهد والا
 ۱۲۰۴

محمد الیاری غفر ذنوبه

حرده المبد الناعی الفقیر

والده سلطان دائرہ سی پک واسعدر . هنای اولان طاشقندن حرم
 هایون باغچه نه قدر تمادی ایدر . بر طرفده جاریلر دائرہ سی
 ودیکر جانبده حمام قوریدورینک اتصال ایتدیکی اوزون آراق واردر .
 تماما برنجی قانده در . بودائرہ نك مرکزینی اشغال ایدن قهلی وجسم
 سالونی ایله یتاق اوطه نك نصفدن ماعدا محللرینک فوقی خزینہ دار
 اوسته دائرہ سیله سلطان سلیم ثالث دائرہ نك قسم فوقانییدر . ذکر
 اولتان سالون ویتاق اوطه سی ایله دائرہ نك طاشقنه اولان قپونک یاننده
 بولتان اوطه دن ماعدا ، حاوی اولدینی متعدد اوطه و آراقلرک اکثرینک
 دیوارلری قدیم چینلر ایله قاپلی ایسه شایان اهمیت دکلدر .

طاشقنک قپوجهنده کی ستونلری آراسی اویله رک وجوده کتیرلش
 اولان اوطه دیوارلرینه الصاق اولتان واوزرلری انواع ازهاری
 مصور اولان تزینات اخشایه سی ، بوتلرک آرالرینه قاپلانان اوروپا
 طرزنده چینلری ، دیوارلرک مذهب وملون بولتان طاوانه قریب محللرینه
 ترسیم ایدیلان جیم طابلورلی ، طاشقنه ناظر پنجره لری فوقانیلرینک
 طرز قدیمده رنگارنک جاملردن اعمالی ، اوزرلری ملون ومذهب
 [۱] بویک بازیلری تماماً محو اولوب اطرافنده کی کتابه سی قالمشدر .
 [۲،۳] بمصر اعزلرک حاوی اولدینی کلامک بعض حروفاتی محو اولش . بقیه نك

تدقیقندن بوجه بالا اولدیلری آکلاشلشددر .

قبارتمه اولان حجره لر کنارلری و طولاب و قپو قنادرلری جهتلریله نظرربا و شایان تماشادر . تزینات و تلویاتنده پک زیاده استعمال اولنان آل رنکک یالیز ایله امتزاجی دلکشا برمنظره حصوله کتیرمشدر . بو اوطه نك قدیمآ والده سلطانك اقامته مخصوص اولدینی روایت اولیور .

صالونده الك زیاده شایان تدقیق اولان اوزرلری صدف و باغه ایله ایشلنش طولاب قنادرلرینك بعضینك اعمالنده شمدی به قدر کوریلن امثاله مضایر اوله رق برطرزونین اختیاریدر . یتاق اوطه نه اولان قپونك یاننده بولنان ایکی طرفی جاملی قدیل وضعنه مخصوص حجره نك بالاسنه موضوع مرمر اوزرنده بروجه آتی قطمه محکوکدر :

دمدم ساعت ساعت باد اقبال فزون دشتت چون شهشه ساعت هیکه سرنفکون بو اوجانك دودی دایم سنبل اظهار ایدون صاحبته حضرت حق ناری کزاد ایلون

والده سلطان یتاق اوطه نك دیوارلری نابو حانده قیمتداو چینلرایله قاپلیدر . طاوانی غریب برشکلده اعمال اولمشدر ، یعنی سقف و کمر اولق اوزره ایکی قسمة تقسیم ایدیلوب بونلرک فصل مشترکی ایکی جانبدن دیوارلره الصاق ایدیلان مرمر ستونلره استناد ایتدیرلش و بو ایکی ستونك آراسی یالیزلی اویمه لرله کر حالته قولمشدر . طاوان اولان قسمة تماماً عثمانلی طرزنده ذی قیمت مربع چینلرایله قاپلانوب فصل مشترکلی یالیزلی چوققلره ستر ایدلشد . اطراف ایسه بغداد قصری جناحین طاوانلرینك کنارلری و تزیناتی تقلیداً یاپلشد . گربولنان قسمة ، هر ایکی نهایتدن دیوارلره استناد ایدن قونك بر طرفدن فصل مشترک و دیگر طرفدن دیوار ایله برلشدیرلشدن حصوله کتیرلش و بوضوئله غیر منتظم برمحروط تشکیل ایدلشد . بو اوطه کمرک منجینده پایلان جاملی اوقاق پنجره لر واسطه سیله ضیادار اولور . طاواننك اصول انشا و تزینی حرم هایونك هیچ برمحلمده کوریله من . اوطه ده امثالی مثللو درت ستونه مستند بر یتاق موقعی واردر ، جهه سی بالاسنه طریزون یاپیلدینی جهته اوزری شروان شکلنده در ،

ستونلری و پارمقلقلری و طاوآنسك جبهه‌سندە کی قبارتمه تریناتی تماماً یالذیزله مستقر قدر .

بودآره قبولرینك قنادرلی تماماً صدف و باغه ایله عرب طرزنده ایشلمش اولوب مرمردن اولان سوکه‌لری بالالزنده قالین ثلث خط ایله آیات کریمه و احادیث شریفه محکومدر و یالکز بریسندە ۱۰۷۸ تاریخی دخی موجوددر .

جاریه‌لدائرەسی حرم‌هایونك نهایتده اولوب‌والده سلطان دائرەسی، حرم‌هایون باغچەسی، دارالسماده آغاسی و باش قپو غلامی دائرەلری ایله محدوددر . یالکز والده دائرەنه برقیوسی واردر . بودآره، مرکزنده بولان مستطیل و ایچه جیم طاشلقك طرفینده‌در . بولردن صاغ جانبده اولانلری اسکی اصولده غایت کنیش صیقلی یوکسك وصول طرفده بولانلری صنعت معماری عثمانیك ادوار ابتدائیه‌نه مخصوص شکله آباقی حاوی مرم‌ستونلر اوزرینه‌موضوع آلچاق بنالردر . اولکی اوجاقلی و اورتانیجی قالفه‌لرک، وکیل اوسته‌نك، سرای اوسته‌نك، خسته‌لرک‌هینك دائرەلرینی حاویدر . دیگرکی خسته‌لر اوسته‌سی دائرەسیله هام و سائرده . صاغده بولان درت دائرەدن ایلك اوچی عینی طرز و تقیبات و وسعتده اولوب دردنجیسی ده‌ا و اسعدر . فوقانی و تحتانی اولان بودآره‌لرک هر ایکی طرفه پنجره‌لری اولوب حرم‌هایون باغچە‌سینه ناظر اولانلرک اوکی بالقوندر . بو اوطه‌لرک دیوارلری بادانه ایله سترایدلش اولوب حالبوکه بعض اوطه‌لرده قالان پارچه‌لرندن و حجره‌لرینك ایچیریندن و بادانه ایله آلتده‌کی بویالرک قازیمه‌سیله میدانه چیقانلرندن بودیوارلرک قدیمآ نابلو حالده ذی قیمت چینلر ایله قاپلی بولندینی تظاهر ایدیور .

طاشلق اورتەسندن برتخته‌پردە ایله آریلوب وصولده‌کی ستونلری آره‌سی دخی بوصورتله قاتیلوب صاغده‌کی خسته‌لرک‌هیناسی دائرەسیله صولده‌کی بنالر دیگرلرندن تفریق اولمشدر . دائرەنك بو قسمی وقيله جواریه‌یه

مخصوص خسته‌خانه مقامده استعمال ایدیلورایمش . طاشلقدن بر مردیون ایله بودروم قاتنه اینیلور . قرق آیاق تسمیه اولدینی حالده حقیقه‌اللی دوت باصه‌ماق اولان دیکر بر مردیون واسطه‌سیله دخی طاشلقدن حرم هایون باغچهنک یاننده بولنان و جنازه‌ک دنیلن محله تزول اولتور .

جوارینک تقیباتی دخی حرم آغلرینککنه مشاهدرد . حرم هایونده کی بالجه جاریه‌لرک آمری اولان خزینه‌دار اوسته خدمات پادشاهیده بولنان جواریه به بالذات ریاست ایدر ، بوداثرده بولنان جاریه‌لری دخی اوراده آریجه برداثره صاحبی اولان وکیل اوسته واسطه‌سیله اداره ایلر ایدی . آندن طولایی وکیل اوسته دیه تلقیب اولنشدرد .

سلطان عثمان کوشکی نامه نسبتله یاد اولنمده اولان طاشلقنک اضلاع اربعمه‌سندن برینسی اشغال ایدر ، جبهه‌سی ذکر اولنان طاشلقده اولوب آرقه‌سی ایسه طوپقو سرا ی هایوننک دائرة حریمی اطرافتی احاطه ایدن سورک دمیر قپو جهته‌کی یوکک دیوارلری اوزرینه موضوعدر . بو کوشکک طاشلقدن قپوسی اولدینی کی صول طرفه تصادف ایدن قوریدور واسطه‌سیله دخی حرم هایوننک دیکر دواثرینه اتصال ایدر . مدخلی سلطان سلیم ثالث یتاق اوطه‌سنگ ایکنجی قپوسی اوکنده کی آراقده اولان بو قوریدور ذکر اولنان طاشلقنک حرم باغچه‌سی ضلعی طولنجه تمادی وزاویه‌سنده کوشک ایله اختلاط ایلر . بو قوریدورک طرفینی تماماً پنجره‌در .

کوشک برصالون و طرفینده بررمن بن و برر عادی اوطه‌دن مرکبدر . صولده کی قوریدور دن اعتباراً بوصالون و اوطه‌لرک آراسنده قپولر اولوب بررندن کپله‌رک بنانک نهایته قدر کیدیلور . نهایتده کی اوطه‌ده بولنان مردیون ایله طاشلقنک زیرینی تشکیل ایدن محله اینیلور .

صالون کوشکک اک مقتا قسیدر . مستطیل بر قسم اصلی ایله دوردی کیر و دوردی صغیر اولق اوزره مشن الضلع بر چیمه‌دن مرکبدر . بوشنک

ضلع لردن اوچی قسم اصلینک چیمہ ایله برلشدیکی محلہ لاجل التاظر تشکیل ایدلشد. فصل مشترکہ اوروپا طرزندہ آبادی حاوی ایکی ستون رکز اولمش و آرالرنده غایت ظریف اویملردن کمر وجودہ کتیرلشد. بوکمر و ستونلر تماماً یالیزلیدر. قسم اصلینک دیوارلرینہ ترینات اخشیایه الصاق ایدیلوب آرالری اوروپا طرزندہ چینلر ایله قاپلانمشدر. کوشکک طاشلقدن اولان قومسی بوسالونده اولدینی کی طرفینده پنجره لر واردر. چیمه نك دیوارلری قسم سفلا نك تحتانی پنجره لر و حجره لر دن خالی محللرینہ تماماً ملون و مذهب ترینات الصاق ایدلشد، قسم بالانك فوقانی پنجره لر اولیان محللری تماماً منقش و مذهبدر. طاوان غایت قیمتدار اویملرک الصاقیله تشکیل ایدلش وزمینك یکنسق رنگیله تماماً یالیزلی اولان اویملرک امتزاجی برمنظره دلشین حاصل ایدلشد. بوکوشکک تریننده الکی عالی موقع طوتان طاوانلر اولوب حالبوکه سالونك طاوانی دیگرلرینہ دخی فائدهدر. سالونك طرفینده کی مزین اوطه لر دن، کیریلده کده صولده اولانی ده ا زیادہ نظر ربادر.

اوطه لرک و سالونك آرقه ده کی تحتانی پنجره لرندہ غایت ظریف یالیزلی دیمیر پارمقلقلر و صیق قفلر واردر.

کوشکک طاشلقله ناظر اولان جبهه نك تریناتنه دخی فوق العاده اہتمام اولنمشدر. قبونك ہر ایکی طرفندہ و سالونك طرفینده بولنان مزین اوطه لرک حذا نندہ آینه طاشلری و اقسام سائرہ لر ی غایت صنعتکارانہ اویولمش مزین و ہیئت مجموعہ لر ی قیمتدار بر رچشمہ مستند و ملتصقدر. قبونك طاقی اوزرندہ سلطان محمود خان ثانی طفراسی و آاتندہ غایت کوزل تعلیق خط ایله بیت آتی :

عنناز اولنچون جان اوندہ بودر شوکت اولور آغوش کنا سلطان محمود خان بن منت منحوتدر. چشمه لر دن صاغده کنگ آیینہ طاشندہ « مبارک باد » صولده کندہ « سعادت باد » کلماتی محکو کدر.

بوکوشکک واوکنده کی طاشلنک قدیمدن بری سلطان عثمانہ نسبتله یاد اولدینی مرویدر ، لکن مشار الیہمادن ہانکیہ منسوب اولدینی معین دکدر . خنکار صفہنک قریتہ نظرآ بونک سلطان عثمان خان ثالث اولسی لازم کلیر . لکن بوکا دائر کوشکک درون ویرونندہ کتابہ بہ تصادی ایدیلہ منہ . بولنان کتابہ سلطان محمود خان ثانی بہ عائددر . صالونک قسم اصلی ایلہ چقمہ سی آراسندہ تشکیل ایدیلن اویمہ کمرک مرکزینہ یرلشدیریلان جام اوزرنده بر طغرا منظوردر . مرور زمان ایلہ توزلاشمش وکیرلشمش اولدینی جہتلہ اقونہ میور ایسده بونک دخی سلطان محمود ثانیٹک طغراسی اولسی مظلوندر . بوکوشکک یا اولجہ سلطان عثمان ثالث طرفندن انشا اولدینی خالدہ مرور زمان ایلہ منہدم اولقلہ سلطان محمود خان ثانی جانیندن تجدید ویاخود مائل انہدام بولتدیندن طولای بعض امثالی مثالی سلطان مشار الیہ طرفندن تعمیر ایدیلہ رک کتابہ لرلہ ترین اولدینی ملحوظدر . طرزترینی احتمال اخیرک صحتہ دہا قریب بولتدینی کوستریور .

حرم هایون قپوسنی متعاقب اولان آرالٹک قپولرندن برینک آلتون یول دنیلن قوریدورہ مدخل اولدینی یوقاریدہ کوردک ایدی . حرم هایونک طولنجہ تمت بولنان بو قوریدور آالرنده انشا اولنان قپولرلہ درت قسمہ تقسیم ایدلشد . اصول انشاسی بربرینہ غیرمشابہ بولنان بو اقسامک سلطان سلیم اول طرفندن بنا اولتدینی مروی اولان دائرہ بہ قدر تمت اولوب نہایتندہ وشایان اهمیت بولنان دردنجیسی دیگرلرینہ مغایر اولہرق طاوانلیدر . صولتدہ اولا قادین افندیلر دائرہ سی و شہزادکان دائرہنک تحتانی قسمی قوریدورلرینک نقاط اتصالی بعدہ ذکر اولنان تحتانی قسمک اوکنده اولوب اسم مخصوصی بولتدینی جہتلہ اولجہ ایکنجی طاشلق دیہ توسیم ایتدی کمزمیداندر . صاغ جہتدہ کی دیوار تماماً عثمانی طرزندہ کی چینلرک اک متنا اورنکلریلہ قاپلانمشدر . بو چینلر آراسندہ لوحہ

حائده اولان اوج عددی تمایز ایدر . غایت رنگ آمیز و بیدیل اولان
بوچینلرک اوزرنده و بالارنده گرفت خط تعلیق ایله ایات آیه محرردر:
باد یارب این بنا ثابت چو قطب اندر ثبات باد ظل عایش بر اهل عالم مستدام

فرخ و فرخنده بادا برمه صاحب قران این هایون صفة عالی الیوم التیام

نهمد و هشتاد دورا زمجرت خیر البشر یافت آعام شه نشین حمام عالی مقام
کتابه لرینه و ایران اسلوبنده اولان نقوشنه و تاریخنه نظر آبلکه
بوچینی لوحه لر سلطان مراد خان ثالث زماننده آچیلان ایران سفری
غنائمنددر . بودیوارک و قوریدورک نهایتده کی قسمک بالاسنده چینلر
اوزرنده غایت قالین یازی ایله مؤسس دولت سلطان عثمان خان غازیدن
اون برنجی پادشاه سلطان سلیم خان ثانی به قدر اولان پادشاهان عظامک
اسامیسی محرردر .

قوریدورک نهایتده بولنان ایکی قپودن صاغنده کی بونکله خرقه سعادت
دائره سی بیتده اولان آراقه اولوب پادشاهان عظامک مذکور دائره به
دخول و خروجنه مخصوص ایمش . صولنده کی قپودن سلطان سلیم اول
دائره نه دخول اولتور . ایکنجی طاشلفک صاغ طرف ضلعنی اشغال
ایدن بودائره ایکی اوطه ایله ایکی آراقدن مرکب اولوب ، آرارنده اولان
قپولر واسطه سیله برندن دیکرینه کچیلر . نهایتده کی اوطه نك اسلوب
تریتنجه بر طرز نوین اختیار ایدلدیکی مصادف انظار اولور . شکلاً
مستطیل اولان بو اوطه نك اطراف ثلثه سی تماماً تختانی و فوقانی پنجره لر
اولوب اولکیلره جام یرینه آینه کچیرلمش دیکرلری عثمانلی طرز قدیمده
رنکارنک جاملردن یا بلشدر . دیوارلرک پنجره لردن حالی محللرینک قسم
سفلاسه اوزرلری تماماً قبارتمه لر ایله مزین ملون و مذهب تزینات
اخشاییه الصاق و قسم عیاسنده غایت کوزل صولو بویا تابلولر ترسیم
ایدلشدر . طاوان ایله دیوارلر فصل مشترکنک تشکیل ایندیکی ساحه

غایت رقیق رسم‌ر یا بلشدر . طاوان یا دیز آز قولانیلمق و یاغلی بویا استعمال ایدلک اوزره یکپاره برنابلو حالنه کتیرله‌دک تربین اولمشدر . قیونک اطرافده تشکیل ایدیلان جبهه ایله حجره‌لرک کنارلری دیوارلرک تربیناتندن ده‌ا مکملدر .

بو اوطه دیوارلرینک قسم علیا و سفلاسی آره‌سنده سیاه زمین ایله تشکیل ایدیلان قوشاق اوزرینه قرمزی بویا ایله یاییلان کتابه‌لره غایت کوزل خط تملیق و یا دیز ایله حلیه خاقانیدن منتخب مصراعلر تحریر اولمشدر . قیونک جبهه‌سی بالاسنده سلطان عبدالحمید خان اول طفراسی اولوب هرابکی طرفده اییات آتیه یازمشدر :

شهنشاه جهان سلطان حمیدک سزا تاریخ اولورسه اولدی حقا
ایدر طبع هایونی نو ایجاد بو زیبا قصر والا شوکت
۱۱۹۳

دیوارلرنده تشکیل ایدیلان درت جبهه‌نک برسی خراب اولدیفندن محلی صیوا ایله قیادلش اولوب اوچنک بالاسنده ایسه هر برنده‌بری بولمق اوزره مصارع آتیه محرردر :

فیض اسم‌حی نثر ایلرجه‌انه مثل‌نیل منبع آب حیاتک عینیدر بو سلیل

حضرت سلطان حمید الشان کیم مانند حو

بوداثره سلطان سلیم خان اوله منسویته زبازرد اولدیفندن شمدی‌یه قدر او وجهله ذکر اولمشدر ، حالبوکه درون و بیروننده خاقان مشارالیه عائد آثاره تصادف ایدیه‌من . موجود اولان تربیناتک اسلوبی تماماً اوروپانک اون سکزنجی عصر طرز تربینسک عثمانیلر طرفندن تطبیق اولنان شکنده‌در . از جمله : برنجی اوطه‌ده موجود ستونلرک آباقی اوروپا اسلوبنده‌در ، یکپاره مرمردن اولان اوجانغک یا شماغی سلطان سلیم ثالث داترهنده‌کیلرک طرزنده اویولمشدر . طاوان و سائر تربیناتی ایسه عینی اسلوبنده‌در . ذکر اولنان طرزک التمکمل بر نمونه‌سی ایکنجی اوطه

ترینانی اولدینی یوقاریده کوردک . دائرەنک بو صورتله ذکر ی اولجه
موقمند سلطان مشارالیه جانبندن برینا وجوده کتیرلیدیکی حالده یا مرور
ازمنه ایله انهدامندن طولانی ریسه اشبو دائرەنک انشا و یا خود تقیسات و تزیینات
داخله سنده اجرای تعدیلات ایله بوشکله وضع اولدینی خاطرە کلیر .
کیریه جک قیونک اوزرنده سلطان سلیم اسنک ذکر ی و خرقة سعادت
دائرەنک قریتی بعضیلرینه نظر آ سبب توسیدر . حالبوکه اولجه بیان
اولدینی اوزره قیونک اوزرنده سلطان سلیم اولک دکل ثابنک اسمی
محرردر .

قوریدورک بو قسمک و بالاده بیان اولنان دائرەنک اوزرلرنده
بولنان دیگر دائرەنک قیوسی ذکر اولنان قوریدورک صول طرفنده
وطاشلقه ناظر بولنان پنجره لرینک آراسنده در . بو قیودن عادی بر مردیون
ایله باصیق طاوانلی بر صفیه صعود اولنور . طاشلقک او جهته کی
کمرلی آراسنده تشکیل ایدیلان بو صفیه و اطرافنده بولنوب
جاریه لره مخصوص اولان اوطه لره صچاق آلی اوطه لری دینلور . صفه دن
دیگر بر مردیون ایله اوزون بر آرافه چیقیلور . بوراده کی اوج اوطه نک
ترینانی بیتشیک بولنان و شهزادگان دائرەنک قم فوقایسندە اولان
جاریه لر اوطه لرینک تزییناتە مشابه ایهده محافظه نه اهتام اولمقدیقندن
خرابدر .

آراق یالکز اوکنده کی پارمقلردن ماعدا هیچ بر یرندن مدخلی
بولنمان و ضیادار اولمان ویر اوجاق ایله چشمه یی حاوی اولان بر ایزبه
محل ایله نهایت بولور . بورانک و قیلە جزاری به جبخانه اوله رق
استعمال ایدلیدیکی مرویدر . بو ایزبه محلك یاننده کی زوایه ده اولان قیودن
سالون و اوطه لری و حمام و سائر یی حاوی اولوب آشاغیده کی دائرەنک
اوزرینه تصادف ایدن قسمه کچیلور . برنجی اوطه ده بولنان مردیون
ایله آشاغیده کی دائرەنک برنجی اوطه سنک حاوی اولدینی متعدد

طوبلا بلردن قیوسنك یاننده کی ایچنه اینیلور . سالونلرك فوق العاده اولان
تزییناتی اولکی دائره ده اولدینی کی حرم هایونك دیکر طرفلردن تمایز
ایدر . اك نهایتده کی اوطنك تزییناتی ایسه آشاییده کی اوطنه طرزنده
و آکا فائق بر درجه در . لکن بوقسمك محافظه نه اهتمام اولندیندن
صوك درجه خرابدر .

بودارنه ك اسم مخصوصی یوقدر . تزییناتك اسلوبه نظراً آشایینده کی
دائره کی سلطان عبدالحمید خان اول طرفدن تزیین وبلکده انشا
ایدلشدر . طوبقوسرای هایوننده کی حرم آغلرینك قدما سندن بری مخلوع
پادشاهانك اقامته مخصوص اولدینی و قتیله بیان ایتمش ایدی . واقعا حامنك
هیچ بر طرفدن آیدینلق آله حق علی بولنمانه و برنجی اوطنه سی یالکنز
طاواننده تشکیل اولنان بر پنجره دن ضیادار اولسنه و قارائلق وایزبه
محلرینك کزتنه و کیزلی مردیوننه و سائر مه نظراً بوروایتك موافق
حقیقت اولسی لازمکیر .

[جزو آتی به حرم هایونك فروکی ایله طوبقوسراینك بعض محلرینك
رسمی وضع اولنه بقدر]

عبدالرحمن شرف